

DOI: https://doi.org/10.32782/inclusive_economics.1-8
УДК 331.556.2:378.14:331.5

Шевчук О. В.

кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри цифрових, освітніх та соціо-економічних технологій
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0557-2994>

ІНКЛЮЗИВНА ЕКОНОМІКА ТА РИНОК ПРАЦІ: РОЛЬ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ ПРАЦІВНИКІВ З РІЗНИМИ ПОТРЕБАМИ

Сучасна економіка потребує нового погляду на включеність і рівні можливості на ринку праці. Дослідження акцентують проблему доступу до праці для різних потреб та роль освіти у формуванні конкурентних фахівців. Інклюзивна економіка вимагає залучення всіх груп населення до економічного життя, відмови від стереотипів та нерівності. Включеність надає можливості для особистого розвитку незалежно від особливостей. Підготовка конкурентних працівників з різними потребами ключова для інклюзивної економіки. Освіта грає центральну роль, забезпечуючи не лише фахові знання, а й соціальні та адаптаційні вміння. Гнучка освіта, відповідна потребам кожного, допомагає досягти успіху в інклюзивній економіці. Програми освіти мають враховувати можливості зайнятості для осіб з обмеженнями. Важливо створювати середовище для обміну досвідом між різними групами населення. Інклюзивна економіка та підготовка конкурентних працівників – виклик для суспільства та держави, потребує зусиль бізнесу, освітніх установ, уряду та громадськості. Такий підхід сприятиме рівності та економічному потенціалу країни. Тема "Інклюзивна економіка та ринок праці: роль освіти" підкреслює важливість включеності, рівних можливостей та адаптованої освіти для різноманітного ринку праці.

Ключові слова: інклюзія, інклюзивна економіка, освіта, інклюзивне навчання, компетенція.

Oleksandr Shevchuk

ERIHE «Kamianets-Podilsky State Institute»

INCLUSIVE ECONOMY AND THE LABOR MARKET: THE ROLE OF EDUCATION IN SHAPING COMPETITIVE WORKERS WITH DIVERSE NEEDS

Modern economy demands a fresh perspective on inclusivity and equal opportunities within the labor market. The research topic addresses the pressing issue of ensuring labor market access for individuals with diverse needs and defines the role of education in shaping competitive professionals in this context. Inclusive economy underscores the necessity of creating conditions for the active participation of all population groups in economic life, necessitating the abandonment of stereotypes, discrimination, and labor market inequalities. Inclusivity entails providing opportunities for personal development, irrespective of physical, psychological, or socio-cultural characteristics. A pivotal component of inclusive economy is the preparation of competitive workers with varying needs. Education plays a central role in shaping such professionals, with the responsibility extending beyond imparting vocational knowledge to encompass the development of social, communication, and adaptability skills. The education system must be flexible and adaptable, catering to individual needs irrespective of their uniqueness. For success in inclusive economy, it is imperative to consider labor market requirements and adequately prepare future workers. Educational programs must be developed while considering realistic employment opportunities for individuals with diverse limitations. Additionally, fostering an environment where interaction among representatives of different population groups fosters knowledge exchange and enhances overall professionalism is crucial. Implementing inclusive economy and preparing competitive workers with diverse needs poses a challenge to society and the government. This demands collaborative efforts from businesses, educational institutions, government bodies, and the public. Such an approach will foster equal opportunities, elevate the economic potential of the nation, and cultivate a society that values diversity and is open to all its members. Consequently, the theme "Inclusive Economy and the Labor Market: The Role of Education in Shaping Competitive Workers with Diverse Needs" underscores the importance of inclusivity, equal opportunities, and adaptive education in creating a competitive and diverse labor market in the contemporary world.

Key words: inclusion, inclusive economy, education, inclusive education, competence.

Постановка проблеми. В сучасному світі розвиток суспільства та економіки неможливий без впровадження принципів інклюзії та рівних можливостей. Поняття «інклюзивної економіки» стає все більш актуальним і визначальним, оскільки воно охоплює широкий спектр аспектів, від участі всіх верств населення у економічному процесі до забезпечення рівних можливостей на ринку праці. В сучасних умовах інклюзивність стає не лише моральною обов'язковістю, але й важливим фактором підвищення конкурентоспроможності суспільства в цілому. Розуміння інклюзивної економіки включає не лише дотримання прав людей з обмеженими можливостями, а й активне сприяння їхній участі у всіх аспектах господарського життя. Однією з ключових сфер, де ці принципи набувають особливого значення, є ринок праці. Гармонійний розвиток суспільства вимагає врахування та підтримки різних потреб і можливостей індивідів у сфері зайнятості. Сьогодні однією з головних передумов успішної інтеграції всіх груп населення на ринок праці є належне освічення. Освіта виступає як мостик, що з'єднує можливості людей з їхнім професійним самовдосконаленням та розвитком. Це стосується не лише фахової підготовки, а й формування соціальних та міжособистісних навичок, необхідних для успішної адаптації у сучасному різноманітному робочому середовищі. Ця тема дозволяє розглянути роль освіти як ключового інструмента у формуванні конкурентоспроможних працівників з різними потребами. Вона висвітлює значення гнучкої та адаптивної освітньої системи, що забезпечує інклюзивний підхід до навчання. Такий підхід дозволяє враховувати індивідуальні особливості та потреби кожного учня, що є ключовим для підготовки кваліфікованих фахівців з різноманітними можливостями та перспективами. У даному дослідженні буде проаналізовано різноманітні аспекти інклюзивної економіки та її взаємозв'язок з ринком праці. Дослідник буде вивчати, які заходи і стратегії можуть бути використані для підтримки інклюзивної зайнятості та формування конкурентоспроможних працівників. Особлива увага буде приділена ролі освіти у цьому процесі, а також важливості сприяння рівним можливостям для всіх шарів населення на шляху до створення більш інклюзивного та стійкого суспільства.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток суспільства та економіки вимагає нового підходу до включеності та рівних можливостей на ринку праці. Однією з важливих аспектів цієї проблематики є забезпечення доступу до праці для осіб з різними потребами. Сучасна динаміка економічних процесів та соціокультурних змін ставить перед суспільством завдання врахування та підтримки різних потреб та можливостей працівників на ринку праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій у сфері інклюзивної економіки і формування конкурентоспроможних працівників з різними потребами вказує на зростаючий інтерес наукової та професійної спільноти до проблеми включеності на ринку праці.

Українські вчені, включаючи С. Богданова, Г. Гаврюшенка, А. Колупасва, Н. Найду, Н. Софій, І. Ярмошука та інших, зосереджують свою увагу на дослідженні питань, пов'язаних з інтеграцією осіб з особливими потребами в освітніх установах, їх реабілітацією та включенням у суспільні норми.

Нові дослідження та публікації в цьому напрямку глибше висвітлюють ключові аспекти і виклики, пов'язані з інтеграцією осіб з різними потребами на ринку праці та роллю освіти у формуванні конкурентоспроможних фахівців. В останні роки дослідники акцентують увагу на необхідності створення адаптованих підходів до освіти, спрямованих на задоволення потреб осіб з різними видами обмежень. Це охоплює розробку спеціальних навчальних програм, технологій та підходів до навчання, які забезпечать не лише набуття фахових знань, а й розвиток м'яких навичок та адаптаційної готовності до змін на ринку праці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інклюзивна економіка – це підхід до розвитку економіки, який спрямований на забезпечення рівних можливостей та участі всіх груп населення в економічному житті. Основна ідея полягає в тому, щоб залучити до активної економічної діяльності всіх людей, незалежно від їхнього фізичного, психологічного чи соціокультурного статусу, забезпечуючи їм рівні можливості для участі в різних аспектах економічного життя, таких як робота, підприємництво, навчання, доступ до ресурсів та послуг.

Інклюзивна економіка враховує потреби та особливості різних груп населення, таких як люди з інвалідністю, молодь, жінки, етнічні та соціокультурні меншини тощо. Це вимагає відмови від дискримінації, нерівності та стереотипів, а також створення умов для їхньої активної участі у всіх аспектах економічного розвитку.

Інклюзивна економіка сприяє створенню більш справедливого, рівноправного та стійкого суспільства, де кожна людина може реалізувати свій потенціал, сприяючи при цьому загальному економічному зростанню та процвітанню.

Зміни, що відбуваються в сучасній економіці, належать до складних та глибоких процесів. Перехід до цифрової економіки, зміна пріоритетів споживання, ріст глобалізації та зміни демографічної ситуації – усі ці фактори викликають необхідність переосмислення підходів до функціонування ринку праці та підготовки кадрів. Цифрова трансформація змінює характер роботи та вимагає нових компетенцій

від працівників. Автоматизація та штучний інтелект можуть замінити рутинну роботу, що вимагає від працівників розвитку більш творчих та аналітичних навичок [3; 5]. Такий зсув вимагає переосмислення змісту освіти та підготовки, щоб навчити молоде покоління володіти цифровими та міжособистісними навичками.

Зростання глобалізації спричинює зміни в структурі економіки та ринку праці. Конкуренція на світовому ринку змушує підприємства зосередитися на якості продукції та інноваціях. Це вимагає наявності висококваліфікованих працівників, здатних не тільки виробляти, а й вдосконалювати продукцію та послуги. Демографічні зміни також впливають на структуру ринку праці. Зростання середнього віку населення та зміни в рівні народжуваності викликають високий попит на фахівців різного віку. Таким чином, ринок праці стає більш різноманітним за досвідом, навичками та потребами працівників.

Враховуючи ці тенденції, стає очевидним, що стандартні підходи до освіти та підготовки працівників вже не відповідають вимогам сучасної економіки. Необхідно переосмислити навчальні програми, здійснити перехід до більш гнучких та адаптивних моделей навчання, зосередження на розвитку креативності, критичного мислення, співництва та інших навичок, необхідних у сучасному світі. Завдання підготовки конкурентоспроможних працівників з різними потребами на ринку праці стає надзвичайно важливим. Враховуючи диверсифікацію робочої сили та різноманітність вимог ринку, освіта виступає як ключовий інструмент формування майбутніх лідерів, здатних впоратися з викликами та забезпечити стійкий розвиток інклюзивної економіки [4; 7].

Освіта відіграє надзвичайно важливу роль як ключовий фактор у формуванні конкурентоспроможних працівників у сучасному світі. Її значення полягає у створенні фундаменту для розвитку інди-

видуальних навичок, знань та компетенцій, які є необхідними для відповідності вимогам ринку праці та досягнення успіху в професійній діяльності.

Освіта є ключовим інструментом, який допомагає формувати конкурентоспроможних, гнучких та адаптованих працівників, здатних впоратися з викликами і внести позитивний вклад у розвиток інклюзивної економіки та ринку праці [1–2].

Освіта відіграє важливу роль у розвитку соціальних та міжособистісних навичок, які є критичними для успішного функціонування у сучасному суспільстві та на ринку праці. Ці навички допомагають людям ефективно спілкуватися, співпрацювати з іншими та адаптуватися до змінних умов. Роль освіти в цьому процесі важко переоцінити:

Отже, освіта впливає на розширення спектру навичок, які є ключовими для підготовки конкурентоспроможних працівників, здатних ефективно працювати в інклюзивній економіці та співіснувати в різноманітних соціальних та професійних середовищах [6].

Висновки. Дослідження ролі освіти у формуванні конкурентоспроможних працівників з різними потребами на фоні інклюзивної економіки та ринку праці виявили важливі аспекти, які потребують уваги та дієвих заходів. Сучасний економічний контекст вимагає перегляду традиційних підходів до набуття знань та навичок, зокрема враховуючи різні потреби працівників. Забезпечення доступу до праці для осіб з різними видами обмежень виявляється актуальним завданням. Інклюзивна економіка наголошує на важливості відмови від стереотипів та нерівності, виходячи зі сприйняття різноманіття як сили. Освіта виявляється ключовим елементом у формуванні конкурентоспроможних працівників. Крім здобуття фахових знань, освіта має сприяти розвитку соціальних, комунікативних та адаптаційних вмінь. Гнучкість та адаптованість освітніх програм до по-

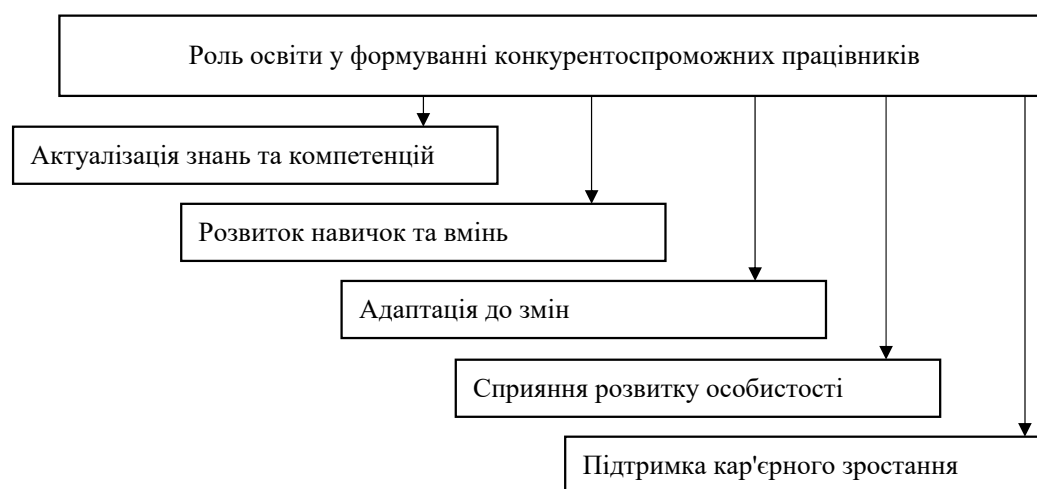

Рис. 1. Роль освіти у формуванні конкурентоспроможних працівників

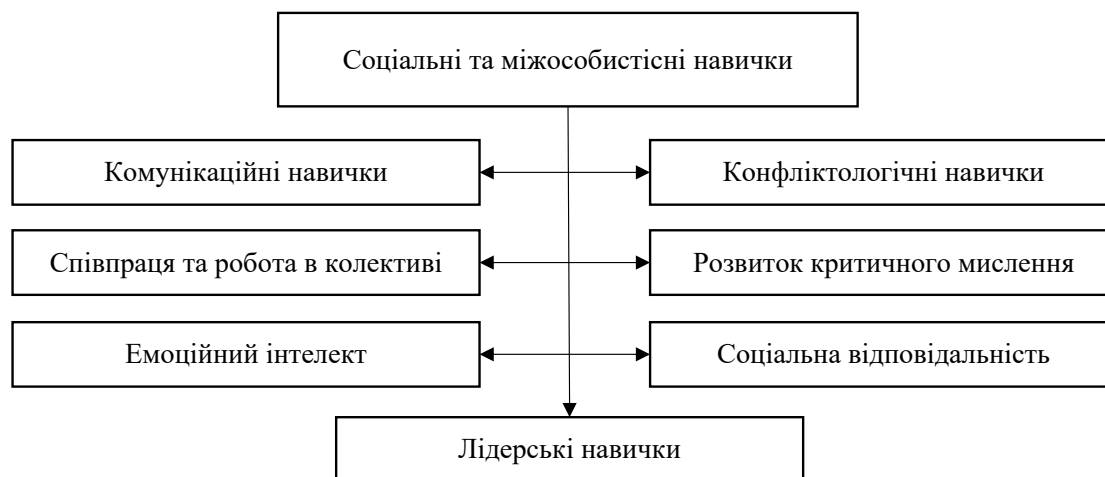

Рис. 2. Розвиток соціальних та міжособистісних навичок

реб різних груп стає запорукою їх успішного інтегрування на ринку праці.

Здійснення інклюзивної економіки та підготовка конкурентоспроможних працівників з різними потребами вимагають спільних зусиль всіх гілок суспільства: бізнесу, освітніх установ, урядових органів та громадськості. Такий комплексний під-

хід забезпечить створення рівних можливостей, зростання економічного потенціалу країни та розвиток суспільства, що визнає та відкрито ставиться до різноманітності. Розглянуте питання підкреслює необхідність здійснення цього підходу та визначає основні напрями для досягнення цілей інклюзивної економіки в сучасному світі.

Література:

1. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Чому нації занепадають. Походження влади, багатства та бідності / Пер. з англ. О. Дем'янчук. Київ : Наш формат, 2016. 440 с.
2. Статистичний бюлетень «Соціальний захист населення України». Київ : Державна служба статистики України, 2015. 124 с.
3. Терюханова І., Ступінас О., Терещук Н. Стимулювання роботодавців до працевлаштування інвалідів: зарубіжний досвід та вітчизняна практика. *Соціальний захист*. 2008. № 11. С. 16–17.
4. Флорида Р. Homo creativus. Як новий клас завойовує світ / Пер з англ. М. Яковлев. Київ : Наш формат, 2018. 302 с.
5. Ярмошук І. Інклюзивне навчання в системі освіти. *Шлях освіти*. 2009. № 2. С. 24–28.
6. Dewey J. Creative Democracy – The Task Before Us. America's Public Philosopher. Columbia University Press, 2021. P. 59–66.
7. Schwab M., Malleret T. COVID-19: The great reset. Geneva: Forum publishing, 2020. 280 p.

References:

1. Adzhemoglu D., Robinson Dzh. (2016). Chomu nacji zanepadajut. Pohodzhennja vlady, bagatstva ta bidnosti [Why nations decline. The origin of power, wealth and poverty] Per. z angl. O. Demjanchuk. Kyiv: Nash format, 440 p.
2. Statystychnyj bjuleten «Socialnyj zahyst naseleennja Ukrainy» (2015). Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Statistical bulletin "Social protection of the population of Ukraine". Kyiv: State Statistics Service of Ukraine].
3. Terjuhanova I., Stulpinas O., Tereshhuk N. (2008). Stymuljuvannja robotodavciv do pracevlashtuvannja invalidiv: zarubizhnyj dosvid ta vitchyznjana praktyka [Stimulating employers to employ disabled people: foreign experience and domestic practice]. *Socialnyj zahyst*. No. 11. P. 16–17.
4. Floryda R. (2018). Homo creativus. Jak novyj klas zavojuvuje svit [Homo creativus. How a new class conquers the world] Per z angl. M. Jakovljev. Kyiv: Nash format, 302 p.
5. Jarmoshhuk I. (2009). Inkljuzyvne navchannja v systemi osvity [Inclusive learning in the education system]. *Shljah osvity*. No. 2. P. 24–28.
6. Dewey J. (2021). Creative Democracy – The Task Before Us. Americas Public Philosopher. Columbia University Press. P. 59–66.
7. Schwab M., Malleret T. (2020). COVID-19: The great reset. Geneva: Forum publishing. 280 p.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2023 р.